

Новий формат відносин українського бізнесу та влади Українська платформа бізнесу

Проблеми. Поточний стан

Сьогодні відносини між Урядом (у широкому визначенні)¹ і бізнесом в Україні – це:

- Індивідуальний/секторальний лобізм замість представлення та захисту інтересів Підприємця як економічного суб'єкта.
- Тимчасові, ситуативні, закриті діалогові майданчики окремих представників великого бізнесу щодо їхньої проблематики або порядку денного Уряду замість постійних, відкритих, інклюзивних діалогових майданчиків щодо порядку денного всього українського підприємництва.
- Фаворитизм у закритому режимі діалогу окремого бізнесу та Уряду без участі науковців-економістів, експертної спільноти.
- Обговорення поточних, короткострокових, тактичних проблем/завдань окремих бізнесів/секторів замість створення якісних інститутів державного управління для всіх учасників ринку.
- Відсутність публічного моніторингу, оцінки діяльності Уряду зі створення сприятливого ділового клімату в Україні з боку бізнесу та експертної спільноти.

На додаток до цих параметрів в Україні ми маємо наступне:

- роз'єднаність бізнес-спільноти. Різні асоціації, групи бізнесу об'єднують невелику кількість суб'єктів, лобіюють їхні інтереси, вирішуючи поточні завдання своїх членів. Великий бізнес практично не спілкується з малим. Олігархи (дуже великий бізнес) мають свої номенклатурно-силові канали для представлення і захисту своїх інтересів;
- високий рівень недовіри асоціацій, бізнес-груп одна до одної;
- відсутність єдиної платформи (погляду на економічну політику, інвестиційний, діловий клімат) виробників товарів/послуг. У цю категорію входять не тільки виробники товарів (промисловість, сільське господарство, металургія), а й також представники гуртової та роздрібною торгівлі, тобто Виробник як Підприємець;
- практика «купівлі» політиків і політичних партій для лобіювання своїх інтересів, що призводить до дискредитації як Держави, так і самого бізнесу;
- хибне, викривлене уявлення суспільства та Уряду про сутність підприємництва, його значення, функції в економіці, обороноздатності та культурі країни;
- роз'єднаність бізнесу, відсутність його порядку денного дозволяє марксистам/інтервенціоністам в Уряді маніпулювати інтересами, запитами різних груп, формуванням ad hoc коаліцій зі створення різних дискримінаційних режимів.

---

¹ Уряд (Government) у широкому визначенні – це всі органи державного управління всіх гілок влади як на центральному, так й регіональному рівнях.

Українська платформа бізнесу: новий формат відносин Уряду та Підприємця

Українська платформа бізнесу – це документ, що є єдиним поглядом українського підприємництва, експертної спільноти на:

- стан економічної політики;
- стан основних правових, економічних інститутів країни;
- стан ділового/інвестиційного клімату;
- стан зовнішнього контексту економіки України;
- оцінку бізнесом країни (опитування) стану економіки країни, свого бізнесу, довіри до різних органів влади, орієнтації на майбутнє тощо;
- конкретні пропозиції всієї підприємницької та експертної спільноти, які підвищують рівень економічної свободи, знижують регуляторні, транзакційні витрати, покращують якість правових, економічних інститутів.

Стейкхолдери Платформи – бізнес-асоціації, мозкові/аналітичні центри. Головою робочої групи з написання та просування Платформи має бути представник експертної спільноти, щоб не було конфлікту інтересів у діалозі між Урядом і бізнес-спільнотою.

До Платформи вносяться лише такі пропозиції, які покращують умови діяльності для всіх учасників ринкових відносин. Індивідуальні, секторальні пільги, преференції, субсидії за кошт інших, так само як і «вибивання» державної підтримки (дотації, субсидії, преференції тощо) не можуть бути частиною пропозицій Платформи.

Платформа розробляється, обговорюється та приймається щорічно. Процес складання Платформи в часовому проміжку може бути структурований по-різному. Одна пропозиція – це цикл з листопада поточного року до березня наступного. Навесні на Асамблеї бізнесу України Платформа ухвалюється й передається всім органам влади. Протягом року йде моніторинг її виконання, консультації з бізнесом/експертами щодо пропозицій Платформи. Другий варіант – початок роботи в березні/квітні поточного року, ухвалення Платформи в листопаді/грудні – на наступний рік.

Режим обговорення рекомендацій Платформи з Урядом може бути різний. Це або ad hoc робочі групи при тих структурах уряду, у чий компетенції розв'язання питань Платформи (наприклад, Національний банк – щодо фінансового ринку, доступу до капіталу, валютного регулювання, Міністерство фінансів – щодо податків, податкового адміністрування тощо). Кожного року здійснюється оцінка виконання Платформи (яку частку пропозицій влада виконала). На підставі цього проводиться оцінка різних структур влади, депутатів за їхнім ставленням до національного підприємництва. Ці оцінки – потужний репутаційний інструмент з боку бізнес-спільноти стосовно учасників політичного процесу.

Українська платформа бізнесу як документ і процес

Платформа – це не лише документ, а процес адвокатування підприємництва країни загалом. Це джерело законодавчих ініціатив, інформаційних приводів, порядок денний для діалогу з депутатами, міністрами, органами влади, а також з тими, хто зацікавлений у ринкових реформах (молодь, НДО тощо). Платформа може стати інструментом консолідації

проринкових сил країни, всіх тих, хто стоїть на позиції «приватна власність – економічна свобода – мала держава – відкрита конкуренція», хто підтримує модель підприємницького зростання і розвитку.

Платформа презентується щороку, розсилається в усі органи влади. Робоча група Платформи – це постійна структура, що здійснює менеджмент усіх процесів, пов'язаних з її підготовкою, представленням та моніторингом виконання. Постійна робоча група з Платформи здійснює інформаційний, аналітичний супровід по всій країні.

Результат реалізації Українська платформа бізнесу

Вперше в історії бізнес-спільнота України займе активну позицію, запропонувавши Уряду свій формат діалогу для вирішення найнагальніших, найгостріших завдань всього підприємництва. Ми отримаємо якісні інститути та механізми постійної роботи Підприємця з Урядом і суспільством щодо представлення та захисту своїх інтересів. У результаті ми отримаємо наступне:

- переформатування відносин бізнесу і влади, нейтралізація грубого лобізму, ліквідація моделі «Олігархат/Схематоз»;
- створення проринкового, пропідприємницького порядку денного для українського суспільства;
- покращення іміджу, престижу національного підприємництва, популяризація лідерів думок, які підтримують Платформу, є активними її учасниками;
- формування пропідприємницьких сил в Уряді, серед політичних партій, структур громадянського суспільства;
- збільшення підтримки системних ринкових реформ, моделі підприємницького розвитку серед громадянського суспільства та органів влади;
- підвищення рівня знань самих підприємців, бізнес-спільноти про сутність вільного ринку, а також справжньої економічної науки;
- підвищення рівня економічної грамотності серед органів влади.

Практичні кроки з реалізації Українська платформа бізнесу. З чого почати.

1. Проведення стратегічної сесії з потенційними стейкхолдерами (представники бізнес-асоціацій, мозкових, дослідницьких організацій, окремих бізнесів), ухвалення рішення щодо порядку роботи над Платформою, визначення джерел та обсягів фінансування.
2. Формування Робочої групи з Платформи (приблизно 3 - 5 осіб) для здійснення організаційної, аналітичної, логістичної роботи.
3. Формалізація процесу роботи над Платформою. Запрошення потенційних учасників. Розробка першого проєкту Платформи. Збір рекомендацій до Платформи. Проведення опитування + глибинні інтерв'ю.
4. Регулярне проведення засідань з обговорення пропозицій, що надходять до Платформи.
5. Встановлення дати проведення Асамблеї ділових кіл України для прийняття Платформи. Проведення цього заходу.
6. Ухвалення остаточного варіанту Платформи з урахуванням зауважень і пропозицій, отриманих під час Асамблеї.
7. Публікація Платформи, розсилка її в усі органи та структури Уряду.

8. Моніторинг виконання рекомендацій. Проведення консультацій представників Платформи та Уряду.
9. Після першого року – проведення оцінки виконання Платформи. Початок роботи над Платформою наступного року.
10. Проведення заходів з нагородження представників Уряду в номінаціях (умовні назви) «Найкращий друг підприємництва України» (можна зробити 1-го, 2-го, 3-го ступеня) тощо.

Частина 1. Передмова

Йде четвертий рік широкомасштабної агресії, одинадцятий рік війни Росії проти України. Ми героїчно боремося з нацистською імперією. Ми платимо величезну ціну за право бути вільною, незалежною країною. Суспільство, бізнес, Уряд – ми разом підтримуємо наших героїв на фронті. Хто чим може, як скільки може.

У воєнний час нас об'єднує принцип «все для фронту – все для перемоги». Мова йде не тільки про зброю, забезпечення ЗСУ всім необхідним для ведення війни. Йдеться не тільки про організацію підтримки України іноземними партнерами.

Критично важливий компонент національного фронту проти ворога – економіка. Все, що добре для Виробника товарів і послуг, необхідно для перемоги. Усе, що добре для українського Споживача, важливо для перемоги. Усе, що підтримує Підприємця, значуще для перемоги. Усе, що вигідно для Інвестора, є внеском у нашу перемогу. Це не політичні гасла. Це висновки економічної науки та історії.

Український бізнес до і під час війни довів свою життєстійкість, професіоналізм, гнучкість адаптації до безпрецедентних ризиків, спроможність організовувати виробництво товарів і послуг під постійними обстрілами, за нестійкості енергосистеми та високої напруги на ринку праці.

Український бізнес продемонстрував високий рівень відповідальності та патріотизму. Добровільна підтримка ЗСУ військовими товарами, грошима, ресурсами, матеріально-технічними медичними товарами/послугами – це прояв єдності бізнесу та збройних сил. Збереження старих, створення нових робочих місць забезпечує стійке життя в цілому по країні. Це унікальний внесок національного підприємництва в підвищення обороноздатності країни, підтримку духу суспільства, зміцнення довіри в країні. Ці нематеріальні форми активів може генерувати тільки бізнес, насамперед малий.

Саме малий бізнес безпосередньо працює по всій країні, виробляє не лише товари/послуги, а й такі нематеріальні цінності, як солідарність, справедливість і свобода. Його роль в підтримці місцевої громади, формуванні культури конструктивного спілкування, пред'явленні попиту на знання, навички та компетенції, а також вихованні молоді неможливо передати ні державі, ні громадським організаціям, ні великому бізнесу.

Обопільна доповнюваність малого і великого бізнесу, синхронізація їхньої діяльності в умовах економічної свободи, надійного захисту прав власності та відкритої конкуренції оптимальна за рівних умов господарювання. Дискримінація, дискреція, монополізація, кредитний, податковий, регуляторний фаворитизм – ось що псує якість ділового клімату України. Ось що є джерелом корупції, підвищує і без того високі ризики підприємницької діяльності.

Попри очевидні переваги розвитку приватного національного підприємництва для перемоги й модернізації країни, ми змушені констатувати низьку якість економічної політики Уряду у сфері створення сприятливого ділового клімату, надійних інститутів конкурентної ринкової економіки. Високі ризики безпеки влада країни посилює токсичною

регуляторною політикою, податковою політикою, що паралізує бізнес, монетарною політикою, що гальмує економічне зростання. Різке зростання неринкового сектора під час війни за низької якості державних інститутів призвело до витіснення з легальної економічної діяльності сотень тисяч підприємницьких активних людей. Режим функціонування ринку праці в умовах мобілізації ще більше посилив проблеми, насамперед малого бізнесу. Ставка Уряду на комерційний фаворитизм (список «білого» бізнесу, національний кешбек, кредитна програма «5-7-9», інститут «інвестиційна няня», бронювання робочої сили, особливий режим технопарків і особливих економічних зон) – це прояв дискримінації малого бізнесу, руйнування базового принципу справедливості в економіці – рівних умов господарювання.

Українська платформа бізнесу (УПБ) – це новий, інноваційний формат діалогу Уряду та Підприємця². Це не лише спільний, щорічно презентований документ науково-експертного товариства та бізнес-спільноти. Це заснований на сучасній економічній науці, з урахуванням особливостей інституційного транзиту, стану українського бізнесу процес адвокатування, представлення та захисту підприємництва країни загалом.

Ми пропонуємо Уряду та суспільству повноцінне партнерство на засадах відкритості, інклюзивності, науковості та солідарності в ім'я перемоги у війні та успішної модернізації України. Ми пропонуємо бізнесу країни перейти з режиму індивідуального, секторального, ситуативного лобювання до створення спільної позиції українського підприємництва з ключових питань економічної політики. Ми пропонуємо науковій спільноті інтеграцію їхнього інтелектуального продукту, рекомендацій в економічну політику країни. Ми разом орієнтуємося на створення в країні конкурентної в глобальному масштабі юрисдикції для інвесторів, виробників товарів і послуг, власників сучасних технологій. Ми ставимо завдання разом визначити оптимальну зону рішень у сфері монетарної, фіскальної, регуляторної, торгівельної та соціальної політики. Ми націлені на повноцінне використання країнових переваг України, ресурсного потенціалу вітчизняного та іноземного підприємництва, людського капіталу для модернізації країни,

Рекомендації Української платформи бізнесу (УПБ) ґрунтуються на висновках економічної науки, зокрема на моделі підприємницького зростання Мізеса/Хайєка/Шумпетера. Ми враховуємо досвід системних трансформацій як перехідних країн Європи та Азії, так і країн, що розвиваються на інших континентах. Ми сформулювали пропозиції з урахуванням думок українських підприємців, економістів, юристів, професіоналів у сфері управління та розвитку.

УПБ враховує природу і характер наявних формальних і неформальних інститутів України. Ми орієнтуємося на створення в країні найкращого в Європі ділового, інвестиційного клімату для всіх економічних суб'єктів. Тому нам потрібні інноваційні рішення у сфері грошово-кредитних, бюджетно-податкових відносин, новий зміст регуляторної політики, різке зниження транзакційних витрат.

На тлі динамічних, успішних реформ президента Аргентини Х. Мілея, з урахуванням стратегії економічних трансформацій президента США Д. Трампа, а також висновків і рекомендацій Європейської комісії щодо конкурентоспроможності Європейського союзу, створення єдиного ринку і сучасної системи безпеки³, Україна не може собі дозволити

---

² Уряд (Government) у широкому визначенні – це всі органи державного управління всіх гілок влади як на центральному, так й регіональному рівнях.

³ Станом на початок 2025 р. позиція Європейського Союзу щодо економічних трансформацій, конкурентоспроможності, реформ ділового клімату, зокрема глибокої дерегуляції, викладена в наступних чотирьох доповідях:

1) The Draghi report: The future of European competitiveness. Part B | In-depth analysis and recommendations
https://commission.europa.eu/document/download/ec1409c1-d4b4-4882-8bdd-3519f86bbb92_en?filename=The%20future%20of%20European%20competitiveness_%20In-depth%20analysis%20and%20recommendations_0.pdf

The Draghi report: The future of European competitiveness. Part A | A competitiveness strategy for Europe September 2024

консервувати дефективні інститути пострадянської, олігархічної економіки в рамках моделі Держави загального інтервенціонізму. Україна не може собі дозволити мати слабку, хронічно залежну від зовнішньої допомоги економіку. Україна не може собі дозволити втратити понад 10 мільйонів населення, включно з потужним підприємницьким капіталом. УПБ – це системна пропозиція наукової та бізнес-спільноти України Уряду та суспільству увійти до групи світових лідерів з економічних реформ, щоб інтегруватися у велику цивілізацію Заходу.

Частина 2. Вступ

Українська економіка працює в умовах безпрецедентних зовнішніх загроз і внутрішніх викликів. Четвертий рік широкомасштабної російської агресії впливає на природу та характер інвестиційних, виробничих рішень, на параметри управління бізнесом та взаємовідносини з Урядом. Попри постійні воєнні загрози, високий рівень енергетичної невизначеності, напругу на ринку праці, регуляторні гойдалки український бізнес зберігає свою стійкість, конкурентоспроможність та орієнтацію на успіх. Наші підприємці поєднують антикризовий менеджмент свого бізнесу з пасіонарною підтримкою ЗСУ та суспільства. Вони досягають успіхів, коли ринкові та державні інститути не подають їм чітких сигналів навіть для короткострокового планування. Вони створюють унікальну матрицю управління капіталом. Її характерна гнучкість, швидкість ухвалення рішень, солідарність, оптимізація системи управління витратами. Якісне застосування приватним українським бізнесом управлінських компетенцій і навичок стало основною причиною того, що у 2023-2024 рр. українська економіка продемонструвала зростання і готовність до структурних трансформацій.

Економічна наука та історія переконливо доводять критичну важливість приватного підприємництва для досягнення найрізноманітніших цілей і завдань країни: від створення потужної системи національної безпеки до ефективних інститутів ліквідації бідності, безробіття та надання підтримки людям, які потрапили в біду. Саме приватний бізнес відкриває широкі можливості самореалізації людей. За даними Світового банку «приватний сектор забезпечує близько 90 відсотків робочих місць, 75 відсотків інвестицій, понад 70 відсотків виробництва і понад 80 відсотків державних доходів у країнах, що розвиваються»⁴. Коли в країні створено сприятливий діловий та інвестиційний клімат, приватний бізнес демонструє інноваційність, креативність і зростання продуктивності праці. Науковці, експерти академічних, мозкових центрів, міжнародних організацій презентують численні дослідження, що демонструють позитивну кореляцію між розвитком приватного підприємництва та динамікою ринку праці, збільшенням інвестицій, рівня доходів, тривалості життя та його якості. Автори доповіді Global Entrepreneurship Monitor

---

https://commission.europa.eu/document/download/97e481fd-2dc3-412d-be4c-f152a8232961_en?filename=The%20future%20of%20European%20competitiveness%20%20A%20competitiveness%20strategy%20for%20Europe.pdf

2) Much more than a market. Speed, Security, Solidarity. Empowering the Single Market to deliver a sustainable future and prosperity for all EU Citizens. Enrico Letta. April 2024

<https://www.consilium.europa.eu/media/ny3j24sm/much-more-than-a-market-report-by-enrico-letta.pdf>

3) Safer Together. Strengthening Europe's Civilian and Military Preparedness and Readiness. Report by Sauli Niinistö. October 2024
https://commission.europa.eu/document/download/5bb2881f-9e29-42f2-8b77-8739b19d047c_en?filename=2024_Niinisto-report_Book_VF.pdf

4) A Competitiveness Compass for the EU. European Commission. January 2025

https://commission.europa.eu/document/download/10017eb1-4722-4333-add2-e0ed18105a34_en

⁴ Business Ready (B-READY). World Bank. October 2024

<https://openknowledge.worldbank.org/server/api/core/bitstreams/08942fab-9080-4f37-b7be-ef61c9f9aed9/content>

про стан підприємництва в 51 країні світу у 2024 р. стверджують, що «відносини між підприємництвом і стійким розвитком є позитивними та симбіотичними: вони можуть підживлювати й жити одне одного. Багато нових підприємств прямо або опосередковано наслідують цілі сталого розвитку, в той час, як пошук рішень для сталого миру сам по собі надає безліч можливостей і проблем для нових підприємств»⁵.

Для України сталий розвиток у довгостроковій перспективі – це насамперед повернення ~8-10 млн українців на батьківщину після нашої перемоги. Це створення мільйонів нових робочих місць, адаптація найсучасніших технологій для модернізації виробництва. Це розбудова якісної інфраструктури підготовки людського капіталу для нового ринку праці, впровадження таких інститутів, стандартів і практик, які дають змогу виграти конкуренцію між країнами за технології, інвестиції, ринки, конкурентне місце в глобальних і регіональних ланцюжках цінності. Тільки масове підприємництво може виконати такі комплексні завдання. Лише відкрита, чесна конкуренція, рівні умови господарювання для комерційних організацій різних розмірів, і різних секторів та регіонів країни за якісної монетарної, фіскальної та регуляторної політики спроможні забезпечити швидкий (понад 7% ВВП), довгостроковий (понад 10 років), інклюзивний (вигодоодержувачем є не лише великий бізнес, який працює у державних проєктах, а насамперед малий та середній бізнес). Саме це необхідно Україні для подолання наслідків руйнівної війни та повноцінної інтеграції української економіки в єдиний європейський економічний простір.

Таким чином, реалізація довгострокової стратегії розвитку України обов'язково має містити такий найважливіший компонент, як розвиток масового, народного приватного підприємництва. Про те, яким має бути сприятливий діловий та інвестиційний клімат, що стимулює економічне зростання, докладно описують науковці, експерти Світового банку в новому проєкті, що є альтернативою популярному у 2005-2020 рр. індексу Doing Business. Він називається Business Ready (B-READY)⁶. Цінну інформацію про компоненти сприятливого ділового клімату, конкурентні інститути підтримки підприємництва ми знаходимо в таких джерелах: авторитетний міжнародний проєкт Global Entrepreneurship Monitor (GEM)⁷, Індекс довіри до прямих іноземних інвестицій Kearney FDI Confidence Index⁸, Індекс економічної свободи від канадського Інституту Фрейзера⁹ та американського фонду Heritage¹⁰, Міжнародний індекс захисту прав власності¹¹, Індекс верховенства права¹², Індекс процвітання Легатум¹³, Індекс економічної політики щодо МСБ від ОЕСР¹⁴. Ці наукові, дослідницькі проєкти та публікації поряд з аналітичними матеріалами, опитуваннями та оцінками українського бізнесу, макроекономічними параметрами України є основою для вироблення рекомендацій Української платформи бізнесу-2025.

Ми фіксуємо стартові умови української економіки у 2025 р. за такими основними індексами та рейтингами:

---

⁵ GEM 2024/2025 Global Report Entrepreneurship Reality Check. Global Entrepreneurship Research Association (GERA). February 2025 <https://gemconsortium.org/reports/latest-global-report>

⁶ Business Ready (B-READY). World Bank. October 2024 <https://www.worldbank.org/en/businessready>

⁷ Global Entrepreneurship Monitor (GEM). <https://gemconsortium.org/>

⁸ The 2024 Kearney FDI Confidence Index: Continued optimism in the face of instability <https://www.kearney.com/service/global-business-policy-council/foreign-direct-investment-confidence-index/2024-full-report>

⁹ Economic Freedom of the World 2024. Fraser Institute.

<https://www.fraserinstitute.org/sites/default/files/2024-10/economic-freedom-of-the-world-2024.pdf>

¹⁰ Index of Economic Freedom. Heritage Foundation. <https://www.heritage.org/index/>

¹¹ International Property Rights Index 2024. Property Rights Alliance. <https://internationalpropertyrightsindex.org/>

¹² Rule of Law Index. World Justice Project. <https://worldjusticeproject.org/rule-of-law-index/global/2024>

¹³ Legatum Prosperity Index. The Prosperity Institute. https://index.prosperity.com/download_file/view_inline/4789

¹⁴ SME Policy Index: Eastern Partner Countries 2024. Building Resilience in Challenging Times. https://www.oecd.org/en/publications/sme-policy-index-eastern-partner-countries-2024_3197420e-en.html

- Індекс політичних прав та громадянських свобод-2025 (Freedom House): 51 бал зі 100 можливих (максимальний рівень свободи)¹⁵;
- Індекс демократії 2024 (Economist Intelligence Unit): 92-те місце (4,90 балів із 10 можливих)¹⁶ ;
- Індекс свободи людини-2024 (Cato Institute): 122-те місце (5,84 бала з 10 можливих)¹⁷ ;
- Індекс економічної свободи (Frazer Institute): 150-те місце (5,12 бала зі 100 можливих);
- Індекс верховенства права-2024 (World Justice Project): 88-ме місце (0,49 бала, «1» – зразкове виконання принципу верховенства права)¹⁸ ;
- Міжнародний індекс захисту прав власності (Property Right Alliance) 2024: 102-ге місце (3,82 бала з 10 можливих)¹⁹;
- Глобальний індекс інноваційності-2024 (World Intellectual Property Organization): 60-те місце (29,5 балів зі 100 можливих)²⁰;
- Якість регуляторного середовища з Індексу глобальної інноваційності: 106-те місце (25,3 бала зі 100 можливих);
- Ефективність уряду з Індексу глобальної інноваційності: 99-те місце (31 бал зі 100 можливих);
- Індекс сприйняття корупції 2024 (Transparency International): 105-те місце (35 балів зі 100 можливих (найменший рівень корупції)²¹;
- Індекс соціального прогресу 2025 (AlTi Tiedemann Global) : 63-те місце (70,92 зі 100 балів)²².

Економіка України: макроекономічний, регуляторний та інституційний контекст

Вибір Уряду України у сфері економічної політики – це ставка на державні інвестиції та споживання, регуляторний, податковий, митний та фінансовий фаворитизм; ігнорування якості державного управління, спроможності (capacity) Уряду виконувати складні регуляторні, алокаційні завдання. Уряд і його національні та міжнародні партнери відтворюють в Україні модель, яка, на думку авторів Доповіді М. Драгі про стан конкурентоспроможності країн Європейського Союзу, призвела навіть значно стійкіші країни з якіснішими правовими інститутами до серйозних структурних та інституціональних проблем²³.

Економіка України працює в рамках моделі Держави загального інтервенціонізму. Розмір неринкового сектору (державні видатки як частка ВВП), обсяг ресурсів/активів у власності Держави (національні, місцеві органи влади), параметри регуляторного навантаження дають змогу класифікувати українську економіку, як централізовану та одержавлену. Саме тому темпи відновлення української економіки після драматичного падіння ВВП у 2022 р. на 28,8% ми отримали зростання ВВП на 4,4% (середньорічний показник за 2023-2024 рр.), а не 7-10% ВВП. Витрати упущеної вигоди України через те, що

¹⁵ <https://freedomhouse.org/country/ukraine/freedom-world/2025>

¹⁶ <https://www.eiu.com/n/democracy-index-2024/>

¹⁷ <https://www.cato.org/sites/cato.org/files/2024-12/human-freedom-index-2024.pdf>

¹⁸ <https://worldjusticeproject.org/rule-of-law-index/global>

¹⁹ <https://internationalpropertyrightsindex.org/>

²⁰ https://www.wipo.int/web-publications/global-innovation-index-2024/assets/67729/2000%20Global%20Innovation%20Index%202024_WEB2.pdf

²¹ https://images.transparencycdn.org/images/Report_CPI2024.pdf

²² https://cdn.prod.website-files.com/6650cb66e461b93f1a906cf2/67bfb2f98d970886cd20224a_2025%20AlTi%20Global%20Social%20Progress%20Index-%20report.pdf

²³ The Draghi report: The future of European competitiveness – competitiveness strategy for Europe. (Part A)
The Draghi report: The future of European competitiveness – In-depth analysis and recommendations. (Part B). September 2024
https://commission.europa.eu/topics/eu-competitiveness/draghi-report_en#paragraph_47059

Уряд проігнорував теорію і практику підприємницького зростання Мізеса/Шумпетера, за перші три роки широкомасштабної російської війни становили \$70-100 млрд ВВП. Підвищення рівня економічної свободи в Україні з 5,12 бала²⁴ у 2024 р. (150-те місце зі 165 країн) до 7,7 - 8,0 бала, якості інститутів захисту приватної власності з 3,82 бала у 2024 р. (102-те місце зі 125 країн)²⁵ до 6,5 - 7,0 бала, проведення глибокої дерегуляції Виробника товарів і послуг дало б змогу вже у 2024 р. мати ВВП не ~ \$185 млрд, а більше ніж \$250 млрд.

За оцінкою Європейського банку реконструкції та розвитку (ЄБРР) Україна дуже далека до побудови якісних інститутів ринкової економіки. Ось як виглядає стан транзиту до вільної ринкової економіки у 2024 р., після 33 років. За фактором «конкурентоспроможність» Україна оцінена експертами ЄБРР на 4,72 бала (10 балів – максимальний результат, що показує вищу якість). За фактором «управління» Україна має 4,52 бала, за «екологічністю» – 5,46 бала, «інклюзивністю» – 5,90 бала, «стійкістю» – 4,54 бала, «цілісністю» – 5,24 бала. Україна суттєво відстає за глибиною системних, інституційних реформ від країн Центральної та Східної Європи, особливо від тих, що вже стали членами Європейського Союзу²⁶.

У 2023-2024 рр. відносна макроекономічна стабільність економіки України була неможливою без зовнішньої допомоги (кредити та гранти). Україна істотно знизила рівень своєї суб'єктності, посиливши залежність від іноземних партнерів та їхніх рішень. За даними Міністерства фінансів, до державного бюджету країни із зовнішніх джерел фінансування надійшло \$41,66 млрд. Ще \$15,82 млрд надійшло від продажу ОВДП, включно з військовими облігаціями²⁷. Загалом за період 2022-січень 2025 рр. фінансування від іноземних партнерів склало \$118,32 млрд, з яких частка ЄС склала 40,5%, США – 26,4%. За період 2022-2024 рр. обсяг видатків органів управління України у 2022-2024 рр. становив ~\$368 млрд, а обсяг фінансування від зовнішніх партнерів за цей період \$115,2 млрд, або 31,3% від загальних держвидатків.

У 2021 р. податкові доходи в Україні становили 33,5% ВВП. У перший рік війни вони збільшилися до 34,0% ВВП, а за підсумками 2024 р. склали ~35,3% ВВП. Національна стратегія доходів передбачає підвищення цього показника до 38,5% ВВП у 2033 р. З урахуванням якості податкового законодавства та його адміністрування, структури податкової системи, спроможності Уряду створювати сприятливий діловий та інвестиційний клімат, беручи до уваги практики податкового фаворитизму, що склалися, широкого застосування дискреції під час інтерпретації податкового законодавства, збільшення податкового навантаження в умовах воєнних, енергетичних, кадрових ризиків та загроз, з огляду на виснаження накопичень і зниження попиту внутрішнього ринку, є грубою теоретичною та політекономічною помилкою. У світі немає прикладів успішної модернізації, забезпечення швидких (понад 7% ВВП на рік), довгострокових темпів економічного зростання країною, що розвивається, перехідною країною з таким високим рівнем податкового навантаження, з таким великим неринковим сектором (частка державних видатків становить 65-70% ВВП) та домінуванням Держави у володінні, розпорядженні капіталу, в інвестиційній діяльності та споживанні.

За підсумками 2024 р. державний і гарантований державою борг України становив €6981 млрд або \$166,06 млрд, ~88% ВВП²⁸. За 2024 р. він збільшився на \$20,74 млрд. З цієї

²⁴ Economic Freedom of the World 2024.3. Frazer Institute. October, 2024

<https://www.fraserinstitute.org/sites/default/files/2024-10/economic-freedom-of-the-world-2024.pdf>

²⁵ International Property Rights Index 2024. Property Rights Alliance. <https://internationalpropertyrightsindex.org/>

²⁶ Міністерство фінансів України. https://mof.gov.ua/storage/files/Financing_ua_v31122024.pdf

²⁷ Міністерство фінансів України. https://mof.gov.ua/storage/files/Financing_ua_v31122024.pdf

²⁸ Міністерство фінансів України

https://mof.gov.ua/uk/news/derzhavnii_ta_garantovanii_derzhavoiu_borg_ukraini_z_2022_roku_stav_deshevshim_v_15_raza_ta_zbilshiv_str_ukovist_v_2_razi-5011

суми 69,2% – це зовнішній борг. За оцінкою МВФ у рамках базового та песимістичного сценаріїв середньорічний розмір дефіциту бюджету органів держуправління (без урахування грантів) у період 2022-2024 рр. становив ~25,0% ВВП, зокрема 24,3% ВВП у 2024р²⁹.

На високий рівень одержавлення української економіки вказує динаміка розміру витрат органів державного управління. Середньорічні сукупні держвидатки у 2022-2024 рр. в Україні становили 69,8% ВВП, зокрема у 2022 р. -65,4% ВВП, у 2023 р. – 74,4% ВВП, у 2024 р. – 69,6% ВВП. Відбулося витіснення приватного сектору з процесів виробництва, інвестування та споживання. Адміністративне регулювання курсу національної валюти укупі з жорсткими обмеженнями на валютні операції сильно ускладнили дію ринкових механізмів. У результаті Україна має вкрай нестійке становище торговельного балансу товарами. У 2022 р. його дефіцит становив 16,0% ВВП, у 2023 р. – 21,1% ВВП. У 2024 р. за товарного експорту в \$41,73 млрд імпорту становив \$70,75 млрд, дефіцит – \$29,0 млрд або ~15,7% ВВП. Такий великий дефіцит торгового балансу нейтралізує виключно іноземна допомога. Її обсягів стає недостатньо для підтримки сформованої рівноваги. У 2022 р. баланс поточного рахунку платіжного балансу становив 4,9% ВВП, у 2023 р – мінус 5,4% ВВП, а у 2024 р. ~8,4% ВВП. Вочевидь, потрібне коригування монетарної політики загалом і валютної зокрема. Режим жорстких обмежень на переміщення капіталу з країни гальмує інвестиційну діяльність, збільшує виробничі витрати, не дає змоги вирватися і зони низької продуктивності праці.

Монетарна політика України, один із двох найважливіших стовпів макроекономічної стабільності, залишається для виробників товарів/послуг і населення радше джерелом додаткових ризиків, невизначеності та зниження економічної активності. Ключовий показник якості роботи Національного банку – інфляції. До широкомасштабної російської війни, у період 2012-2021 рр. середньорічні темпи зростання ВВП України становили мінус 0,5%, а середньорічна інфляція 12%. За рівнем середньорічної інфляції в період 2004-2021 рр. Україна посіла 13-те місце у світі з показником 12,6%.

За оцінкою Європейської рахункової палати висока інфляція завдала великої шкоди Європейському Союзу. До кінця 2025 р. через інфляцію бюджет ЄС втратить ~13% своєї купівельної спроможності або ~33 - 35 млрд євро³⁰. Застосовуючи дану методологію оцінки втрат купівельної спроможності бюджетних ресурсів України у 2021-2024 рр., ми отримуємо такі показники. Середньорічна інфляція в Україні в період 2021-2024 рр. становить 12,9%. Для порівняння в ЄС за цей період вона була 5,3%. Отже, втрати купівельної спроможності коштів українського бюджету за цей період становлять ~ \$34 - 36 млрд в еквіваленті. Якщо ж врахувати, що в період 2004 - 2023 рр. середньорічна інфляція в Україні становила 12,7%, то за цей період інфляція знизилася купівельну спроможність бюджету органів державного управління на ~\$115 млрд³¹.

Монетарна політика Нацбанку України є причиною хронічно високої інфляції, тобто збільшення витрат життя для населення та комерційної діяльності для бізнесу через інфляційний податок. Вона гальмує розвиток і зростання, інвестиційну активність, консервує структурні дисбаланси в економіці. Показниками низької якості монетарної політики є: мала частка обсягу кредитування приватного сектору до ВВП (~12-15%); дорожнеча і недоступність кредиту для малого і середнього бізнесу; фаворитизм великих

²⁹ IMF Country Report No. 24/366. Ukraine: Sixth Review Under the Extended Arrangement Under the Extended Fund Facility. December 2024

<https://www.imf.org/en/Publications/CR/Issues/2024/12/20/Ukraine-Sixth-Review-Under-the-Extended-Arrangement-Under-the-Extended-Fund-Facility-559954>

³⁰ EU audit in brief 2023. (European Court of Auditors. October 2024

https://www.eca.europa.eu/ECAPublications/AR-2023-AIB/AR-2023-AIB_EN.pdf

³¹ Розрахунок на основі показників бази даних МВФ. <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/weo-database/2024/October>

фінансових посередників та Уряду; жорсткий протекціонізм і номенклатурний фаворитизм фінансового ринку; нульовий внесок у формування культури заощадження українців; консервація «мертвого» фондового ринку; низький рівень конкуренції в банківському, фінансовому секторі; наявність конфлікту інтересів у державній частині банківського сектору; високі інфляційні очікування, курсова невизначеність, відсутність інвестиційного рейтингу державних цінних паперів.

За Індексом фінансової відкритості (Chinn-Ito financial openness Index), що є одним із показників для визначення фінансової свободи та свободи міжнародного обміну, Україна навіть до широкомасштабного російського вторгнення посідала останнє, 166-те місце у світі разом із Венесуелою, Сирією, Іраном, Анголою та Еритреєю. За шкалою від «+2,5» до «-2,5» показник України становив «-1,93»³².

Ухвалені у 2023 - 2024 рр. рішення Уряду (закони, концепції, стратегія, підзаконні акти) підтверджують економічний курс влади на збереження рівня та глибини одержавлення економіки. Національна стратегія доходів України до 2030 року, Стратегія відновлення, сталого розвитку та цифрової трансформації малого і середнього підприємництва на період до 2027 року, План внутрішньої стійкості України, рішення щодо підвищення податків з 2025 року, відмова від економічного бронювання, підвищення податку на прибуток для банків, запровадження звітності для контрольованих іноземних компаній (KIK – іноземна компанія під контролем громадян України), скасування мораторію на проведення податкових перевірок у воєнний час, криміналізація комерційної діяльності – усі ці рішення та дії гальмують економічний розвиток, ускладнюють зміцнення матеріальної, фінансової бази для обороноздатності країни, знижують рівень довіри бізнесу, науково-аналітичного до влади, збільшують ризики неповернення мільйонів українців після війни додому. Міністр національної єдності О. Чернишов вважає, що «після того, як Україна набуде безпекові заходи, коли безпека в країні стане стабільною, ми очікуємо, що 30% українців повернуться, що вони дуже серйозно розглянуть повернення»³³. Це дуже песимістична оцінка з урахуванням того, що Україна щорічно втрачала ~300 тисяч людей із причин, не пов'язаних із війною.

Проведена Урядом монетарна, фіскальна та регуляторна політика призводить до зниження підприємницької активності, вплив людського капіталу з країни та розширення «сірої» економіки. Голова Комітету Верховної Ради з питань фінансів, податкової та митної політики Данило Гетманцев заявив: «Я вважаю, що десь більш ніж половина нашої економіки – в тіні. Держстат надає більш оптимістичні цифри, 30 з гаком відсотків. Але я переконаний, що вони (цифри) є гіршими. Половина економіки в тіні – перш за все, це торгівля. Це контрабанда, яка живить нелегальну торгівлю, що створює попит на нелегальні товари, які й завозяться контрабандою і також виготовляються в Україні. Це ринки піддакцизних товарів»³⁴.

Регуляторна політика українського Уряду також є джерелом високих витрат і ризиків невизначеності для ведення бізнесу. Американський мозковий центр Competitive Enterprise Institute щорічно оцінює обсяг регуляторного навантаження федерального рівня США. У 2023 р. воно становило 7,7% ВВП. Національна асоціація промислових виробників США (National Association of Manufacturers) за своєю методикою оцінила регуляторне навантаження тільки федерального рівня на 11,2% ВВП³⁵. З урахуванням якості правових,

³² The Chinn-Ito financial openness Index. https://web.pdx.edu/~ito/Readme_kaopen2021.pdf

³³ <https://pravda.com.ua/power/bilshist-ukrajinciv-ne-povernutsya-pislya-viyni-chi-ce-problema-803687/>

³⁴ Половина української економіки ховається в тіні: названо найпроблемніші галузі. Лютий 2024р.

<https://www.obozrevatel.com/ukr/ekonomika-glavnaya-analytics-and-forecasts/polovina-ukrainskoi-ekonomiki-hovaetsya-v-tini-nazvano-najproblemnishi-galuzi.htm>

³⁵ Ten Thousand Commandments Sizing up the federal government's new rules and regulations 2024 Edition. Competitive Enterprise Institute. July 2024 https://cei.org/wp-content/uploads/2024/07/10K_2024_v5_for_Rich_1.pdf

адміністративних інститутів в Україні, наявного порядку правозастосування Міжнародний інститут свободи (Україна) оцінює обсяг сукупного регуляторного навантаження в Україні на 15-17% ВВП.

За низької якості державного управління така регуляторна політика стає не лише бар'єром для інвестицій та легальної підприємницької діяльності, а й джерелом корупції. Ось які оцінки дав якості державного управління України Інститут Світового банку: врахування думки населення та підзвітність державних органів - 42,7 бала (100 балів – найкращий результат), політична стабільність і відсутність насильства/тероризму – 10,9 бала, ефективність роботи уряду – 37,7 бала, якість державного регулювання (законодавства) – 43,4 бала, верховенство права – 19,8 бала, контроль над корупцією – 25,9 бала³⁶. За цими параметрами Україна не входить навіть до першої сотні країн світу. Це означає, що функціонал, розмір та обсяг Держави в економіці є основним джерелом її гальмування, нагромадження інвестиційних, управлінських рішень, а також широкого поширення дискримінаційних монополістичних, олігополістичних практик. Інститути та організації Держави захоплені потужними лобістськими групами, олігархічними структурами та представниками синдикату правоохоронних і злочинних угруповань. Війна для них не перешкода і загроза, а різке збільшення можливостей.

В Україні немає політичної, організаційної, ідейної спроможності (capacity) на рівні Уряду для управління тими ресурсами й активами, що їх сконцентрувала Держава (~70% ВВП держвидатки, 55-60% усіх активів - держвласність - business of the state). В умовах всеосяжного регуляторного навантаження (15-17% ВВП), транзакційних витрат (~7% ВВП) залишатися на легальному ринку можуть тільки ті, хто користується адміністративним, номенклатурно-силовим ресурсом Держави. За наявних інститутів монетарної, фіскальної, регуляторної політики неможливо створити рівні умови господарювання, відкритої чесної конкуренції, бо все правове регуляторне поле пронизане особливими режимами, пільгами, квотами, преференціями, регламентами, сертифікатами, дозволами, заборонами, через які VIP-розпорядники та споживачі чужого захищають вхід на ринок, регламентують роботу на ньому. На жаль, у 2023-2024 рр. жоден документ Уряду України (стратегія, концепція, закон) не було ухвалено з огляду на надгострий дефіцит економічної свободи, слабкість інститутів захисту приватної власності та вкрай низьку якість системи держуправління.

Згідно з даними опитування Офісу ефективного регулювання (BRDO), Центром розвитку інновацій (грудень 2024 р.) для ФОПів п'ять основних проблем при веденні бізнесу – це «зловживання представниками влади регуляторними нормами» (17,0%), «перевірки з боку податкових органів» (16,4%), «несправедливі рішення під час тендерних закупівель» (16,1%), відмова від бронювання працівників від призову» (16,1%) і «затримка з логістикою на кордоні» (черги на митниці) – 15,1%. П'ять найбільших проблем юридичних осіб – це «блокування податкових накладних» (64,9%), «затримка з логістикою на кордоні» (черги на митниці) – 31,4%, «зловживання представниками влади регуляторними нормами» – 28,3%, «несправедливі рішення під час тендерних закупівель» – 22,6%, «перевірки з боку податкових органів» – 20,0%³⁷.

Основною перешкодою для бізнесу ФОПи вбачають «воєнний стан» (67,8%), а юридичні особи – «недосконале законодавство в певній сфері» (61,4%). У найкращі 5 перешкод для ФОПів опинилися «недосконале законодавство в певній сфері» (44,8%), «політична нестабільність» (39,3%), «недосконалість фіскальної політики» (34,7%) і

³⁶ Worldwide Governance Indicators 2024 November 2024 <https://www.worldbank.org/en/publication/worldwide-governance-indicators/interactive-data-access>

³⁷ Презентація результатів опитування, проведеного з метою реалізації Міністерством економіки України заходів із зменшення регуляторного навантаження на бізнес. Офіс ефективного регулювання (BRDO), Центр розвитку інновацій. Грудень 2024р. <https://brdo.com.ua/wp-content/uploads/2024/11/Deregulation-survey-SMEPIS-1.pdf>

«відсутність достатнього капіталу» (34,3%). До найкращих 5 перешкод для юридичних осіб увійшли також «воєнний стан» (56,8%), «недосконалість фіскальної політики» (50,2%), «нестача кваліфікованого персоналу» (39,5%) і «політична нестабільність» (37,7%).

Згідно з опитуванням Advanter Group (грудень 2024 року) найголовнішими проблемами українського бізнесу є: «непрогнозованість розвитку ситуації (60,8%), «непередбачувані дії держави, що можуть погіршити стан бізнесу (58,9%), «відсутність достатньої кількості платоспроможних клієнтів на внутрішньому ринку» (51, 0%), «відсутність достатньої кількості кваліфікованих працівників» (50,3%), «відсутність достатнього капіталу» (33,8%), «високі податки та збори» (26,4%). Найкращі 5 основних проблем бізнесу у взаємовідносинах з органами влади – це «блокування податкових накладних» (29,6%), «відмова від бронювання призовників від призову» (26,4%), «затримка з логістикою на кордоні (черги на митниці) (14,3%), «зловживання представниками влади регуляторними нормами» (14,0%), «тиск органів влади на бізнес» (11,8%)³⁸.

Численні міжнародні дослідження, внутрішні опитування підтверджують тезу про збільшення витрат ведення бізнесу в Україні, переведення значної частини комерційної діяльності в «сіру» сферу. Так в Індексі сприйняття корупції Україна погіршила своє становище. Зі 104-го місця з показником 36 балів (100 балів – немає корупції, 0 – повна корупція) в Індексі-2023 Україна у 2024 р. опинилася на 105-му місці з показником 35 балів³⁹. За даними міжнародної асоціації TRACE Matrix Україна у 2024 р. в Індексі ризиків хабарництва (Bribery Risk Matrix) посіла 109 місце з оцінкою 52 бали зі 100 можливих⁴⁰.

Згідно із загальнонаціональним опитуванням громадської думки Future Research Foundation у грудні 2024 р. 81,6% респондентів вважають найбільшою проблемою в країні корупцію, друга за значущістю проблема – організація оборони України (36,2%), на третьому – підтримка економіки (31,2%)⁴¹. За опитуванням Європейської бізнес асоціації та NEQSOL Holding (опитування 80 топменеджерів) серед негативних чинників, що впливають на інвестиційний клімат, на першому місці фактор «російська військова агресія», на другому «корупція»⁴². В опитуванні на запитання, «назвіть три речі, які потрібні Україні для перемоги?», перша відповідь «більше зброї» – 29%, на другому місці – «побороти корупцію» – 17%⁴³.

На запитання опитування групи «Рейтинг» лютого 2025 р., «що може найбільше об'єднати українців у майбутньому?», 50% українців відповіли «боротьба з корупцією/зростання корупції». 58% українців відповіли, що боротьба з корупцією може найбільше роз'єднати українців⁴⁴. У цьому ж опитуванні 80% українців зазначили погіршення економічної ситуації, що знову ж таки підтверджує висновки про те, що збільшення податкового, регуляторного навантаження на бізнес, погіршення якості діалогу бізнесу і влади, поглиблення кризи довіри негативно позначається на стані виробників товарів/послуг і, як наслідок, на динаміці економічних показників.

³⁸ Дослідження стану бізнесу в Україні. Грудень 2024. <https://advanter.ua/>

³⁹ Corruption Perception Index 2024. Transparency International. February 2025. https://images.transparencycdn.org/images/Report_CPI2024.pdf

⁴⁰ TRACE Bribery Risk Matrix 2024. November 2024. TRACE <https://www.traceinternational.org/trace-matrix>

⁴¹ Суспільно політичні настрої українців. Результати дослідження громадської думки грудень 2024 року. Дослідження здійснено компанією Active Group за допомогою онлайн панелі SunFlower Sociology. https://activegroup.com.ua/wp-content/uploads/2024/12/241210_december.pdf

⁴² Індекс інвестиційної привабливості України 2024. Листопад 2024. <https://eba.com.ua/wp-content/uploads/2024/11/UKR-Invest-Index-2024.pdf>

⁴³ Суспільно-політичні настрої населення. 26-та хвиля. 10-11 лютого, 2024. Соціологічна група «Рейтинг». https://ratinggroup.ua/files/ratinggroup/reg_files/rg_rating_monitoring_moods_1000_19022024.pdf

⁴⁴ Періодичне всеукраїнське соціологічне дослідження. Зведені висновки за результатами кількісного та якісного дослідження. Соціологічна група «Рейтинг». Лютий 2025. https://ratinggroup.ua/files/ratinggroup/reg_files/rg_ukraine_periodical_survey_11-12.2024.pdf

Згідно з дослідженням НАЗК «Корупція в Україні 2024: розуміння, сприйняття, поширеність», п'ять найбільших проблем у сприйнятті українського суспільства наприкінці 2024 р. – це «військова агресія Росії проти України» – 97,6%, на другому місці – «корупція» – 94,8%, на третьому – «висока вартість життя та низькі доходи» (92,2%), на четвертому – «несправедливість у системі правосуддя» (86,2%) та «міграція населення з України» – 85%. Український бізнес так сприймає основні проблеми: 1) «військова агресія Росії проти України» – 96,8%, 2) «корупція» – 90,3%, 3) «міграція населення з України» – 86,5%, 4) «несправедливість у системі правосуддя» – 79%, 5) «висока вартість життя та низькі доходи» – 77,4%.⁴⁵ «Лідером» за поширеністю корупції четвертий рік поспіль залишається митниця – 35,1% з тих, хто контактували зі сферою, заявили про наявність корупційного досвіду. Цей показник не змінився порівняно з 2022-2023 роками. Друге місце за поширеністю корупції посідають постачальники послуг з підключення та обслуговування систем електро-, газо-, водопостачання та водовідведення. Частка підприємств, які заявили про наявність корупційного досвіду у цій сфері, становить 32,2%... Третє місце поділили дві сфери з показниками близько 28%: правоохоронні органи та будівництво та земельні відносини (обидві без динаміки порівняно з 2023 роком). Необхідно зазначити, що ці чотири сфери у всі роки досліджень (2021–2024 рр.) завжди перебували у верхній частині рейтингу сфер за корупційним досвідом бізнесу».

За 2023-2024 рр. значно погіршилася якість діалогу бізнесу та влади, влади та бізнесу. По жодній значущій проблемі Уряд не врахував висновків і рекомендацій бізнес-спільноти з питань оподаткування, захисту прав власності, реалізації конституційного принципу презумпції невинуватості, а також принципу презумпції добросовісності бізнесу. Чинний формат взаємовідносин бізнесу і влади вигідний великим лобістам, учасникам програм державних закупівель та інвестицій, але дискримінаційний щодо малого, середнього бізнесу. Ціна Держави для українців (податкові, регуляторні, транзакційні, інфляційні витрати) залишилися незмінно високими, склавши в еквіваленті ~67% обсягу щорічних грошових витрат середнього українського домашнього господарства.

Під час широкомасштабної російської агресії Уряд України проводить різну економічну політику для двох груп комерційних організацій. Перша група – державні фаворити, «стратегічно важливі підприємства», «точки зростання», Клуб «білого» бізнесу, «учасники майже ста спеціальних економічних зон», бенефіціари державних програм «5-7-9%», інвестиційного кешбеку, держзакупівель тощо. Для цієї комерційної меншості Уряд знижує податкове, регуляторне навантаження, створює преференції щодо доступу до ресурсів, фінансів та інфраструктури. Для більшості суб'єктів підприємництва (друга група) Уряд збільшує витрати ведення бізнесу, погіршує якісні параметри ділового клімату, виштовхуючи їх у третій сектор – «сіру» економіку.

Уряд України значно більшою мірою орієнтується на рекомендації та вимоги міжнародних економічних організацій, насамперед МВФ, Єврокомісії, ніж на порядок денний національного бізнесу. Уряд інвестував багато часу, уваги та людських ресурсів для проведення численних міжнародних форумів, конференцій, діалогових майданчиків щодо виконання вимог зі вступу до ЄС, виконання кредитних умов іноземних партнерів. Уряд знайшов час і можливість ухвалити Національну стратегію подолання гендерного розриву, План стійкості, як набір декларацій і побажань, антипідприємницькі зміни до Кримінального кодексу, концепцію електронної системи ціноутворення у будівництві, рішення перевести понад 200 тисяч приватних підприємств та понад 30 тисяч фермерських господарств у господарські товариства. Однак Уряд не визнав пріоритетним провести

---

⁴⁵ Корупція в Україні 2024: розуміння, сприйняття, поширеність. Аналітичний звіт за результатами опитування населення та бізнесу. Національне агентство з питань запобігання корупції. Січень 2025. <https://nazk.gov.ua/uk/nazk-predstavyt-rezultaty-sotsiologichnogo-doslidzhennya-koruptsiya-v-ukraini-2024-rozuminnya-spryinyattya-poshyrenist/>

глибоке дерегулювання, зниження податкового навантаження і транзакційних витрат. Не було ухвалено зрозумілих, прозорих правил функціонування ринку праці та проведення мобілізації. Не зроблено повний баланс вигод і збитків від підвищення податкового навантаження. Не проведено оцінку наслідків поділу комерційного сектора країни на фаворитів влади та інших. Уряд не вважав за потрібне реагувати на рекордно низьке місце України в Індексі економічної свободи (150-те), на хронічно низьке місце (у другій сотні) в рейтингу країн за якістю держуправління, регулювання та захисту прав власності.

У 2025 році ми спостерігаємо глибоку кризу довіри як усередині країни, так і до України з боку іноземних держав і суспільств. Уряд України суттєво знизив кредит довіри до себе як з боку іноземних партнерів України, так і з боку бізнесу. Згідно з опитуванням у жовтні 2024 р. «Інститут економічних досліджень та політичних консультацій (ІЕД) щомісячне опитування підприємств «Український бізнес під час війни» за жовтень 2024 року) «частка позитивних оцінок політики уряду щодо підтримки бізнесу склала 4%... Частка нейтральних оцінок цієї політики зменшилася з 61% у вересні до 53% у жовтні, тоді як частка негативних оцінок знову зростає: з 24% до 29%». Згідно з дослідженням компанією Active Group «Суспільно-політичні настрої українців (грудень 2024 р.), 42,9% українців вважає, що країна загалом рухається в неправильному напрямку. Кількість тих, хто вважає, що країна рухається в правильному напрямку, становила 41,8% опитаних. Для порівняння, в опитуванні компанії Gradus (листопад 2024 року) лише 34% опитаних сказали, що країна рухається у правильному напрямку, а в неправильному - 48% (опитування «Майбутнє очима українців»). Найкращі 5 найбільших проблем виглядає так: 1) боротьба з корупцією (81,6%), 2) організація оборони України (36,2%), 3) підтримка економіки України (31,2%), 4) проведення мобілізації (27,7%), 5) розвиток вітчизняної оборонної промисловості (15,3%).

Українська економіка перебуває в зоні посилення інституціональних дефектів, придушення духу підприємництва, ерозії довіри та позамежного одержавлення практично всіх сфер і видів економічної діяльності. Рішення і дії Уряду вказують на вибір ним моделі Держави загального інтервенціонізму з виділенням номенклатурно-комерційних фаворитів із загальних економічних правових, фінансових умов. Така модель не може не призвести до перезавантаження олігархату і схематозу з усіма наслідками для обороноздатності та конкурентоспроможності. При цьому істотно зросли ризики зниження підприємницької активності мікро- та малого бізнесу. Прискорення темпів закриття ФОПів, відплив підприємницького капіталу за умови продовження інвестиційної посухи – все це з високим ступенем вірогідності не тільки не переконає мільйони наших співвітчизників повернутися на батьківщину після перемоги, але й після зняття обмежень воєнного часу загрожує вилитися в чергову міграційну хвилю. Такий розвиток ситуації – це не лише суттєве послаблення нашого економічного потенціалу, а й болючий удар по національній безпеці та конкурентоспроможності. Пропозиції Української платформи бізнесу спрямовані на те, щоб не лише нейтралізувати ці ризики та загрози, а й створити сприятливий діловий, інвестиційний клімат для швидкого, довгострокового, інклюзивного економічного зростання та розвитку.

Частина 3. Бачення майбутнього України: діловий клімат, економіка, суспільство, країна

Бачення ділового клімату України

Діловий клімат України – ключовий елемент національного відродження, потужної системи національної безпеки, конкурентного виробництва товарів/послуг, сучасного українського суспільства на цінностях західної цивілізації. Реалізація Української платформи бізнесу, постійна спільна робота науково-аналітичного, ділового та громадянського

суспільства спрямована на створення в Україні ділового клімату, який відповідає таким цільовим параметрам.

Ціннісним фундаментом країни є ставлення до Підприємця, як до головного творця, інвестора, виробника, модернізатора країни та донора суспільства. Школа та Університет відкриває молоді культуру підприємництва, вчить управляти ризиками, показує виробництво товару від ідеї до місця на полиці магазину. Українці знають і пишуться найкращими підприємцями країни. У Залі підприємницької слави України завжди велелюдно. Опитування громадської думки незмінно показують високий рівень довіри до Підприємця. Серед кар'єрних пріоритетів підприємництво, а не державна служба незмінно посідає місце серед найпопулярніших занять.

Параметри конкурентного, привабливого ділового клімату описано в доповіді Світового банку B-Ready (Business-Ready)⁴⁶, що є спадкоємцем всесвітньо відомого Індексу Doing Business⁴⁷, аналітичних доповідях щодо податкової конкурентоспроможності⁴⁸, регуляторної привабливості⁴⁹, інституційної якості⁵⁰. Ось до створення якого ділового клімату ми прагнемо.

Відкриття бізнесу в країні максимально просте, швидке та дешеве. Діє заявний принцип здійснення всіх видів діяльності, за винятком тих, що безпосередньо пов'язані з впливом на безпеку, життя та здоров'я людей. Якісні режими e-government поширені так, що контакти підприємця з органами державного управління зведені до мінімуму. Процедури отримання ліцензій та дозволів універсальні для всіх суб'єктів господарювання. Діє принцип мовчазної згоди при їх отриманні та продовженні. Перевірки бізнесу – у виняткових випадках, за рішенням суду, коли є обґрунтовані підозри у створенні загрози життю та здоров'ю людині або національній безпеці. Державні органи несуть відповідальність, зокрема матеріальну та кримінальну, у разі заподіяння шкоди приватним комерційним організаціям за умови безумовного дотримання принципів презумпції невинуватості та добросовісності бізнесу.

Людина сама обирає організаційно-правову форму комерційної діяльності. Усі економічні суб'єкти, від ФОПів до ВАТ, рівні перед законом. Доступ до ринку, кредиту, інших форм капіталу, управління ризиками, взаємовідносини з постачальниками, працівниками та споживачами – все це обирає сама людина у взаємовідносинах з іншими. Держава лише гарантує рівність усіх перед законом, швидке, справедливе правосуддя для виконання договірних зобов'язань. Податкові, кредитні, митні пільги, як і створення особливих режимів доступу до ресурсів, активів Держави не допускаються. Такий самий режим входу на ринок і роботи на ньому надається іноземним фізичним і юридичним особам, за винятком країн, що є ворогами та становлять загрозу національній безпеці.

У країні працює зрозумілий, прозорий, універсальний механізм доступу до землі, енергетичної інфраструктури, комунальних послуг. У земельному реєстрі можна перевірити правовий статус кожної ділянки землі. У цих сегментах ринку діють ринкові механізми за чіткої регламентації функцій держави з погляду створення рівних умов господарювання, зокрема входу на ринок виробництва інфраструктурних послуг. За ними не допускається

⁴⁶ Business Ready (B-READY) 2024. World Bank. October 2024 <https://www.worldbank.org/en/businessready>

⁴⁷ Doing Business 2018. Reforming to Create Jobs. World Bank.

<https://www.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/media/Annual-Reports/English/DB2018-Full-Report.pdf>

⁴⁸ International Tax Competitiveness Index 2024. Tax Foundation.

<https://taxfoundation.org/wp-content/uploads/2024/10/International-Tax-Competitiveness-Index-2024-FV.pdf>

⁴⁹ OECD (2022), Better Regulation Practices across the European Union 2022, OECD Publishing, Paris,

<https://doi.org/10.1787/6e4b095d-en>

⁵⁰ Economic Freedom of the World 2024. Fraser Institute. <https://www.fraserinstitute.org/sites/default/files/2024-10/economic-freedom-of-the-world-2024.pdf>

International Property Rights Index 2024. Property Rights Alliance.

<https://internationalpropertyrightsindex.org/>

тарифна, цінова дискримінація Урядом за формою власності, розміром бізнесу або його секторальною діяльністю.

Власники бізнесу несуть відповідальність за виконання стандартів безпеки та життєзабезпечення. Екологічні норми й стандарти сформульовані на основі здорового глузду, наукових висновків, а не політичних установок. Землю можна купити, всі необхідні процедури для отримання дозволу на будівництво пройти протягом максимум 3 місяців.

Роботодавці самостійно визначають порядок найму/звільнення працівників, режим роботи, умови оплати, страхування на індивідуальній договірній основі. Роботодавець не несе відповідальності за пенсійне, медичне страхування працівника, якщо це не передбачено в його договорі.

В Україні розвинений сектор фінансових посередників. Бізнес активно користується послугами українських та іноземних банків, кредитних спілок, інвестиційних, спільних, пенсійних фондів. У фінансовому секторі держава, як власник, відсутня. Страхові компанії допомагають інвесторам і виробникам оцінювати ризики. Фондовий ринок пов'язує заощадження громадян із фінансовими потребами великого національного бізнесу. Бізнес і громадяни вільно обирають традиційні та електронні платіжні засоби. Переміщення коштів за поточним та фінансовим рахунком платіжного балансу вільне. Банківська таємниця суворо дотримується.

Бізнес за замовчуванням приймає стабільність цін (низьку інфляцію), ринковий курс національної валюти та відсутність обмежень на її придбання. Монетарна політика країни орієнтована на отримання цінних паперів країни вищого кредитного рейтингу.

Режим переміщення товарів через кордон швидкий і дешевий. Широко використовуються електронні, цифрові майданчики для митного очищення. Експорт товарів і послуг звільнений від сплати митних зборів. На імпорт усіх товарів запроваджено єдине універсальне мито в 5%. Такий режим радикально знижує адміністративні витрати здійснення зовнішньої торгівлі, нейтралізує корупцію та ліквідує дискрецію митних органів під час визначення цінових і якісних параметрів товарів.

В Україні діє проста, універсальна, нейтральна щодо видів економічної діяльності податкова система. Єдині плоскі ставки податків гарантують дотримання принципу рівності умов господарювання, не допускають дискримінації, різко скорочують «сірий» ринок. Єдиний, універсальний податок на роздрібний оборот товарів і послуг (операції B to B не включаються), прибутковий податок на фізичних осіб за ставкою 10%, акцизи – ось оптимальна податкова система країни. Разом із надходженнями від імпортного мита, ренти на видобуток корисних копалин вони формують доходи органів державного управління.

У такій системі час, витрати на адміністрування та сплату податків фізичних та юридичних осіб мінімальні. Взаємовідносини держави та платників податків здійснюється через майданчики е-уряду. Дискреція податкових і правоохоронних органів під час інтерпретації податкової бази, обсягу сплачених податків практично виключена. Це нейтралізує корупцію в цій сфері, вирівнює умови господарювання та налаштовує податкову політику на стимулювання економічного зростання. Держава не має права блокувати рахунки фізичної та юридичної особи без рішення суду, тому що в країні діє презумпція невинуватості платника податків.

У країні створено відкрите конкурентне поле. Держава не є власником активів там, де можливі повноцінні ринкові відносини. Виробництво товарів і послуг здійснюється виключно приватним бізнесом. Держава володіє та управляє тільки окремими структурними елементами інфраструктурних ринків (наприклад, залізничні колії, дороги, злітні смуги, труби, лінії електропередач, повітряний простір тощо). Доступ до них здійснюється на прозорих, зрозумілих, недискримінаційних умовах.

Для розв'язання комерційних конфліктів і спорів широко використовується приватний арбітраж. У країні діє Міжнародний арбітражний суд з вирішення комерційних спорів, що виникають між іноземними інвесторами та українськими суб'єктами господарювання або державою. У разі банкрутства компанії застосовуються процедури, що дають змогу задовольнити претензії кредиторів протягом 12 місяців. Процедури державних закупівель для збройних сил, внутрішніх сил правопорядку здійснюються через електронні майданчики за суворого дотримання принципів прозорості та підзвітності.

При створенні конкурентного, сприятливого ділового клімату Україна орієнтується на кращі світові стандарти, позитивний досвід забезпечення швидкого, довгострокового економічного зростання. У 2024 р. найкраще у світі законодавство щодо входу на ринок було в Греції, Сінгапурі, Португалії, Ботсвані та Болгарії⁵¹.

За фактором «бізнес локація» (розміщення бізнесу) найкращі у світі показники у Грузії, Естонії, Нової Зеландії, Сінгапуру та Марокко. За комунальними послугами найкращі у світі Словаччина, Сінгапур, Болгарія, В'єтнам і Танзанія. За ринком праці найкращі у світі Грузія, Угорщина, Нова Зеландія, Маврикій і Хорватія. За фінансовими послугами найкращими є Камбоджа, Нова Зеландія, Мексика, Угорщина та Перу. Правила і стандарти міжнародної торгівлі найкращі в Гонконзі, Греції, Румунії, Естонії та Хорватії. Податкова система є найсприятливішою в Новій Зеландії, Естонії, Гонконгу, Сінгапурі та Маврикій. За вирішенням спорів Світовий банк визначив найкращими Руанду, Грузію, Естонію, Словаччину та Угорщину. За правилами конкуренції найкращі у світі Коста-Рика, Колумбія, Естонія, Болгарія та Греція.

Чіткі критерії та стандарти, за якими визначається конкурентність ділового клімату міжнародними та українськими вченими й експертами, накопичений досвід системних трансформацій дають нам змогу зробити такий діловий клімат, що був би орієнтиром усього світу.

Україна – країна Нового Заходу

Сприятливий діловий клімат, повноцінний розвиток підприємництва життєво важливий Україні для реалізації нашого бачення країни. Ось такою ми її собі уявляємо. Ось таку ми націлені побудувати.

Україна – вільна країна вільних людей. Країна-переможець, країна героїв. Ми – ключовий елемент єдиної системи європейської безпеки. Ми захищаємо європейські цінності, міжнародне право і західну цивілізацію від тоталітарного, імперського варварства.

Україна – країна законності та порядку, справедливості та солідарності, партнерства та відповідальності. У ній дотримуються прав людини, надійні інститути захисту приватної власності, функціонує незалежний компетентний суд, професійно працюють органи правопорядку, які мають довіру громадян.

Україна майбутнього – це країна з розвиненою фінансовою, платіжною системами, стабільними цінами, відкритою конкуренцією банків, страхових компаній, пенсійних, інвестиційних, венчурних та інших фондів. Тут гармонійно уживаються торговельні мережі та сімейні магазини, електронні торговельні майданчики та народні ринки. У ній головним локомотивом економічного зростання є національне підприємництво, творці сучасних нематеріальних активів, виробники доданої вартості для українців і споживачів у всьому світі. Великі компанії не дискримінують малі, а довіряють їм виконання замовлень. Іноземні

---

⁵¹ В Індексі 2024 р. 50 країн, що переважно розвиваються та перехідних країн. В Індексі 2025 р. їхню кількість буде збільшено до 100, у 2026 р. до 180 країн. Business Ready (B-READY) 2024. World Bank. October 2024 <https://www.worldbank.org/en/businessready>

інвестори працюють у таких самих умовах на ринку, як вітчизняні – без пільг й привілеїв за країною походження.

Україна майбутнього – це країна в епіцентрі технологій IV промислової революції. Цифрова економіка підвищує конкурентоспроможність традиційної, а не витісняє її. Інтернет речей і просунуті роботи, з'єднані за допомогою технології 5G, підвищують продуктивність праці. Штучний інтелект посилює переваги національного людського капіталу. Технології посиленої та віртуальної реальності широко застосовуються в освіті та популяризації культури. Адитивні технології 3D дають змогу підлаштувати виробництво під індивідуальні смаки споживачів у всьому світі. Держава в смартфоні радикально знижує регуляторне, адміністративне навантаження. 20 - 25% ВВП державних витрат вистачає для якісного виконання соціальних, правових функцій, для забезпечення безпеки. Чіткий, обмежений функціонал Держави дає змогу суттєво покращити якість послуг для громадян і бізнесу, оптимізувати бізнес-процеси, організувати систему державного управління прозоро, зрозуміло, ефективно та інклюзивно.

Держава концентрує зусилля на розробці якісних законів і безумовному їх виконанні всіма. Вибір комерційних проєктів, визначення шляхів інноваційного розвитку, планування бізнесу, пошук джерел фінансування, визначення параметрів виробництва і торгівлі – все це прерогатива приватного бізнесу.

Роль держави – захистити права власності, зокрема міноритарних акціонерів, протидіяти утворенню монополій, не допускати дискримінації малого бізнесу, забезпечити оперативний розгляд спорів у судах, а також швидке, беззаперечне виконання судових рішень.

Україна майбутнього – це країна мільйонів приватних власників землі, акцій, нерухомості, пенсійних накопичень та інших форм капіталу. Земля – повноцінний ринковий товар. Вона включена в комерційний обіг за суворого дотримання екологічних норм та стандартів. Виробництвом сільськогосподарських товарів займаються як великі агропромислові холдинги, так й малі фермерські господарства. Їхня кооперація дає змогу успішно конкурувати на внутрішньому та зовнішніх ринках.

Права власності міноритарних акціонерів захищені від неправомірних дій як власників контрольного пакета, так і найманих менеджерів. Вони беруть участь в ухваленні ключових для розвитку акціонерних товариств рішень, зокрема щодо виплати дивідендів. Ефективна правова система протидіє неетичній, неправовій поведінці чиновників, протидіє рейдерству, фаворитизму та непотизму.

Україна майбутнього – це країна сучасних заводів і фабрик. Вони об'єднують виробництво матеріальних і нематеріальних активів, випускають товари за найвимогливішими міжнародними стандартами, фінансують свою діяльність на ринкових умовах. Вони – цінні учасники глобальних і регіональних ланцюжків вартості. Збереження кращої промислової спадщини передбачає проведення чесної, відкритої приватизації з урахуванням інтересів українців, в ім'я інклюзивного регіонального розвитку.

Україна майбутнього – це країна щасливих с/г виробників. Вони забезпечують сільських жителів високопродуктивною роботою, сучасною інфраструктурою, що стирає відмінності сільського та міського побуту. Сільське господарство активно використовує сучасні технології, які гармонізують вимоги суспільства до екології та імперативи споживача по всьому світу.

Україна майбутнього – це країна, в якій легко побудувати будинок або квартиру на свій смак і за своїм рівнем доходів. Розвинений ринок нерухомості, сучасна архітектура, орієнтовані на споживача процедури узгодження проєктів, різноманіття джерел фінансування, відкрита конкуренція будівельних організацій й виробників будматеріалів –

усе це дає змогу в оптимальні строки та з мінімальними витратами розв'язувати житлове питання.

Україна майбутнього – це країна сучасної інфраструктури. Вона є результатом повноцінного приватно-державного партнерства. Якісні автомобільні дороги, логістичні центри, світові стандарти в залізничному та водному транспорті, повноцінне включення України в міжнародні авіаційні потоки, будівництво сучасних аеропортів, розвиток внутрішньої авіації – все це абсолютно необхідне для реалізації країнової переваги – географічного положення в центрі Європи.

Україна майбутнього – це країна для українців з усього світу. До неї повертаються мільйони мігрантів, які змушені були рятуватися від війни за кордоном. У неї інвестують мільйони етнічних українців різних поколінь. У країні відкривають штаб-квартири українці, які успішно інтегрувалися в сучасні технологічні, мережеві компанії світу. Українська юрисдикція успішно конкурує на людський капітал з американською, арабською та азійською. Мільйони домашніх господарств із різним етнічним корінням пов'язують майбутнє своїх родин з Україною.

Конкурентоспроможний потенціал фізичної інфраструктури посилює інфраструктуру підтримки підприємництва. У численних центрах та інкубаторах людям допомагають зрозуміти суть підприємництва та розпочати бізнес, надають правову, логістичну та інформаційну підтримку. Реальної економіки, фінансів і підприємництва навчають у школі, щоб підготувати людину до справжнього ринку праці.

Україна майбутнього – це повноцінний ринок енергоресурсів. На ньому у споживачів є вибір виробників, налагоджено працюють механізми забезпечення енергетичної безпеки. Ми активно працюємо, використовуючи паливно-енергетичні ресурси багатьох країн світу, реалізуючи транзитний потенціал і логістичну інфраструктуру. Домогосподарства, малий бізнес активно використовують відновлювані джерела енергії, щоб оптимізувати своє споживання та виробництво.

В Україні майбутнього використовуються передові інформаційні та телекомунікаційні технології. Високошвидкісний інтернет у всіх школах, університетах і бібліотеках, вільний доступ до найкращих інформаційних баз світу є невіддільною частиною системи освіти та спілкування. Українці вільно обирають формат навчання, мають доступ до найкращих освітніх платформ світу.

Україна майбутнього – це країна, яка перебуває в Найкращі 20 країн світу за якістю ділового клімату, індексом економічної свободи, за розвитком людського потенціалу та індексом благополуччя. Вона йде в ногу з цивілізованим світом. Вона бере активну участь у роботі провідних міжнародних організацій. Вона посідає гідне місце в міжнародній системі поділу праці. Україна пишається своїм національним надбанням і збагачує його культурою сучасності. Держава і суспільство цінують повсякденну працю вітчизняних підприємців, заохочують і стимулюють ділову ініціативу громадян.

Україна майбутнього – це європейська країна, в якій безпечно ходити чистими вулицями, повноцінно реалізовувати себе в підприємстві, з відкритою душею допомагати тим, хто потрапив у біду, гідно та в достатку зустрічати старість. У нас у пошані сім'я, як основне місце виховання, формування цінностей, культури й патріотизму.

Україна – це сучасна країна, де комфортно відпочивати та легко організувати бізнес, де працьовитій, відповідальній людині легко знайти роботу. У ній культура і суспільні норми не допускають пияцтва, шахрайства і роботи абияк.

В Україні майбутнього кожному доступні якісна освіта та охорона здоров'я. Українці пишаються громадянською солідарністю, підтримують активну участь у гуманітарних проектах та духовному розвитку. Бізнесу вигідно і престижно підтримувати проекти у сфері культури, освіти, спорту, розвитку туризму, допомоги дітям і літнім людям.

Бачення України майбутнього стане реальністю, якщо будуть створені якісні інститути швидкого, довгострокового, інклюзивного економічного зростання. Швидкого – це понад 7% ВВП на рік. Довгострокового – це як мінімум на 20 років. Інклюзивного – це коли користь від економічних, інституційних трансформацій отримують десятки мільйонів українців, а не кілька сотень тисяч номенклатурних фаворитів, розпорядників і споживачів чужого.

Таким є наше бачення майбутнього України. Для його реалізації потрібна політична воля легітимної демократичної влади, громадська підтримка, справжнє партнерство бізнесу і влади. Для його реалізації потрібна культура ДІПВС: Досягнення, Ініціативність, Працьовитість, Відповідальність та Свобода.

Україна майбутнього – це не політичний проєкт одного президента або політичної партії. Це ціннісний проєкт покоління, політиків і підприємців, центру і регіонів, Заходу і Сходу країни. Це практична реалізація революції ідей, яка є єдиним гідним продовженням усіх попередніх революцій в Україні за останні 20 років. Це проєкт майбутнього України, який стане гідним продовженням перемоги нашої країни над нацистською Росією, над силами ворожого імперіалізму та агресивного тоталітаризму. Українська платформа бізнесу – це спільний внесок науково-аналітичної, бізнес-спільноти в практичну реалізацію цього бачення України.

Частина 3. Пріоритетні напрямки та пропозиції реформування ділового клімату України у 2025 році.

I. Економічна безпека та економічна свобода

1. Проведення аудиту законодавства щодо ідентифікації норм, які порушують конституційний принцип презумпції невинності, принципу невинності та сумлінності платника податків, а також бізнесу. Ліквідація таких норм.
2. Введення заборони державному службовцю, представнику контрольних, правоохоронних органів, який завдав шкоди комерційній організації, працювати в органах держуправління протягом 5 років.
3. Проведення аудиту функцій всіх органів державного управління, ідентифікація організацій, структур, які не роблять внесок у прискорення темпів економічного зростання, підвищення національної конкурентоспроможності, приведення кількості працівників, які отримують зарплату коштом платників податків на середнього рівня країн ОЕСР, до рівня ~13%.
4. Скасування заборон та обмеження на переміщення капіталу за поточним рахунком платіжного балансу, вільне переміщення валютних коштів, які є надходженнями від господарської (підприємницької) діяльності та/або інвестиціями у законну діяльність суб'єкта господарювання в Україні; спрощення процедур прийняття іноземних коштів, скасування регуляторних обмежень, заборон та вимог, т. ч. перегляд умов ліцензування експортних операцій, у сферах валютного регулювання та зовнішньоекономічної діяльності, які ускладнюють отримання валютних коштів суб'єктами господарювання.
5. Введення кримінальної, матеріальної відповідальності правоохоронних, контрольних органів за завдання комерційним організаціям матеріальних, нематеріальних (репутаційних) збитків у зв'язку з необґрунтованим кримінальним переслідуванням, публічними заявами, що ганьблять честь і ділову репутацію бізнесу.
6. Заборона запровадження норм законодавства постфактум. Ухвалення правової норми, згідно з якою керівник державного органу, організації, який порушує статтю 58 Конституції України, згідно з якою закони не мають зворотної дії в часі, автоматично звільняється та позбавляється права обіймати посаду в органах державної влади протягом 5 років.
7. Заборона державним контролюючим та наглядовим органам входити до складу засновників та власників суб'єктів господарювання. Вихід міністерств та відомств зі складу засновників комерційних організацій – у рамках ліквідації конфлікту інтересів між регуляторною та контрольною функціями органів державного управління.
8. Законодавче закріплення поділу функцій держави як регулятора, власника, контролера та ліцензіара, запровадження адміністративної відповідальності посадових осіб за дії, що кваліфікуються як «конфлікт інтересів». Введення відповідальності державних службовців за ігнорування конфлікту інтересів під час прийняття та застосування актів законодавства.

9. Проведення єдиної цінової політики підприємств-монополістів щодо комерційних організацій, які працюють на спільному сегменті ринку.
10. Вжиття заходів щодо демонополізації, приватизації інфраструктурних секторів, включно з енергетикою, зв'язком та транспортом.
11. Вжиття заходів щодо збільшення надходження капіталу в банки та небанківські фінансові організації, розширення ринкового кредитування, зниження регуляторного навантаження для полегшення входу на ринок фінансових послуг.
12. Здійснення ефективної антиінфляційної політики, зниження індексу споживчих цін (ИСП), починаючи з 2026 року до 5%, а з 2027. - до 2%.
13. Розширення практики використання твердих валют (долара США, євро, швейцарського франка, британського фунта) на внутрішньому ринку України для розширення доступу до капіталу.
14. Вжиття заходів щодо припинення практики витіснення фінансових ресурсів у державні цінні папери.
15. Ліквідація практики надання індивідуальних та секторальних пільг вітчизняним та іноземним інвесторам (точкове пільгування).
16. Ухвалення програми приватизації з виходом на цільовий показник розміру державної власності (національної та місцевої) не більше 20% від усього обсягу до 2027 р.
17. Адаптація законодавства до вимог глобальних ланцюжків цінності у сфері комерціалізації природних ресурсів, залучення іноземних інвестицій на умовах концесії та прямого продажу.
18. Вжиття комплексних заходів економічної політики для підвищення місця України:
  - в Індексі економічної свободи з 150-го у 2024 р. до 40-го у 2026 р.;
  - у Міжнародному індексі захисту прав власності зі 102-го місця у 2024 р. до 40-го місця у 2026 р.;
  - в Індексі B-Ready (Business-Ready) Світового банку – увійти в Топ-40 у 2026 р.;
  - в Індексі верховенства права з 88-го місця у 2024 р. до 40-го місця у 2026 р.;
  - В Індексі економічної безпеки Міжнародного інституту свободи з рівня 35,2 бала у 2024 р. (помаранчевий рівень небезпеки) до 70+ балів у 2026 році (зелений рівень небезпеки).

II. Ринок праці, бронювання, доступ до людського капіталу

III. Податки та податкове адміністрування

1. Заборона автоматичного блокування ПДВ-накладних як реалізація принципу презумпції сумлінності підприємця.
2. Зміна системи моніторингу оцінки ризиків (СМКОР), у тому числі за грошовими, податковими операціями. Включення до неї таких чинників, як

«збитки від діяльності контрольних, правоохоронних органів», «втрачена вигода», «репутаційні витрати».

3. Зниження податкового навантаження до 30% ВВП у 2026 р. Встановлення мораторію на запровадження нових податків, зборів, мит, обов'язкових неподаткових платежів, а також розміру та порядку їх оплати. Встановлення граничного рівня податкових доходів органів державного управління у 25% ВВП із третього року після закінчення війни, та 20% ВВП з п'ятого року після закінчення війни.

4. Скасування Стратегії доходів на 2024-2030 роки, перегляд структури податкової системи. Проведення податкової реформи: перехід на чотири джерела формування бюджетних доходів:

1) податок на роздрібний обіг товарів та послуг за єдиною ставкою 15%; 2) податок на доходи фізичних осіб за єдиною ставкою 10%; 3) акцизи за ставками, які стимулюють вихід виробництва та торгівлі підакцизних товарів з тіні, 4) єдина ставка мит на всі товари імпорту, що ввозяться фізичними та юридичними особами у розмірі 5% від вартості.

IV. Дерегулювання, дебіюрократизація

1. Скасування усіх адміністративних послуг, у т.ч. ліцензій (дозволів), формування/подання звітності, які не можна «ініціювати» та одержати в електронній формі, а також затвердження вичерпного переліку ліцензій (дозволів), їх надання на основі ризикоорієнтованого підходу, диференційовано – за загальними та спрощеними процедурами, за «декларативним принципом» та принципом «мовчазної згоди».

2. Введення в оцінку загального регуляторного впливу факторів «внесок у забезпечення економічного зростання», «підвищення рівня економічної свободи», «підвищення національної конкурентоспроможності», «рівність всіх економічних суб'єктів та нейтральність закону».

3. Скасування звітності, яка є надмірною і необґрунтованою з погляду підвищення конкурентоспроможності національного виробника та нейтралізації реальних ризиків для життя та здоров'я споживачів.

4. Запровадження заборони на перевірки економічних суб'єктів під час воєнного стану за виключенням випадків обґрунтованої підозри у створенні загрози національній безпеці.

5. Введення мораторію на проведення перевірок, ведення кримінальних справ, пов'язаних із комерційною діяльністю економічних суб'єктів, відкритих до початку широкомасштабної війни Росії проти України, тобто до 24.02.2022 року.

6. Ухвалення нормативних актів для реалізації принципу «мовчазної згоди» – суб'єкт господарювання набуває право на здійснення господарської діяльності без отримання відповідного документа дозвільного характеру, за умови, що суб'єктом господарювання або уповноваженою ним особою подано в установленому порядку заяву та документи в повному обсязі, але у встановлений законом строк документ дозвільного характеру або рішення про відмову у його видачі не видано або не направлено.

7. Визнання Україною сертифікатів відповідності та інших документів, що підтверджують відповідність продукції обов'язковим вимогам, виданим державами – Європейського Союзу, США, G-7, іншими країнами, з якими укладено відповідні міжнародні договори без додаткових процедур.

V. Захист прав власності. Відносини із правоохоронними органами, судовою владою.

1. Введення законодавчої норми, що зупинення діяльності суб'єкта господарювання органом контролю, проведення його позапланової перевірки, блокування рахунків, комерційних операцій здійснюється виключно за рішенням суду.
2. Скасування дублювання функцій нагляду і контролю у кожній сфері господарської діяльності.
3. Введення як KPI кожному контрольному органу наступних критеріїв:
  - чистий прибуток економіки від контрольних дій: всі витрати контрольного органу, всі витрати організації, що перевіряється, чистий додатковий дохід бюджету від контрольної діяльності;
  - оцінка впливу на динаміку діяльності комерційної організації: число робочих місць, виторг, обсяг сплачених податків, обсяг інвестицій тощо.
4. Розширення практики застосування страхування відповідальності та/або майна як альтернатива контролю господарської діяльності. Заборона проведення заходів державного нагляду та контролю у разі, якщо чинним договором страхування визначено ризики настання відповідальності та/або завдання шкоди, які можуть бути предметом перевірок.
5. Введення кримінальної, матеріальної відповідальності контрольного органу та конкретних перевіряльників у разі завдання комерційної організації, що перевіряється, шкоди.
6. Введення правової норми, яка забороняє митній службі блокувати товари на кордоні через незгоду митниці із заявленою вартістю товару, помилках у кодових номерах згідно з УКТ ЗЕД, іншими його параметрами. Введення конкретного часу проходження митного контролю на кордоні. У разі незгоди з наданими документами митна служба може оскаржити дії комерційної організації у судовому порядку.
7. Проведення ревізії органів державного управління, контролю за бізнесом, його регулювання (Державна податкова служба (ДПС), Бюро економічної безпеки (БЕБ), Державна митна служба (ДМС), Нацполіція, Служба фінмоніторингу тощо). Вжиття заходів щодо зниження регуляторного навантаження з 17% ВВП до 7% ВВП.